

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЬЯТИ

Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan

2005-yil, 24-iyun

№ 26 (3803)

Кўнгилдағи нур

Нур кўрган одам талпинади, сув кўрган одам талпинади, гул кўрган одам ҳам. Чунки нурда ҳаёт бор, сувда ҳаёт бор, гулда гузалар. Кўнгилга кирган нурда ҳаёр кўн. Дарёйодам зулматни хуш кўрмайди. Дарёйодам зулматни хуш кўрмайди. Дарёйодам зулматни хуш кўрмайди.

Ўзбекистонизмизнинг Андикон отлиқ чаманинг илонлар ўрмалаб кирди. Илонлар билмадилари, ёвузларга одамзот бағриди жой йўк. Илонлар билмадилари, Андикон улар орзу кўнгилга сабаби орти. Андикон юмонъетикодда сабоби орти. Андикон юргага гул экувни боғонлар, ҳар тул ниҳоли тегасида жонини соя килиб турган бободеконлар орти. Дунёга Бобурий бераб, Хиндистонда Тоҳмажад отлиқ ҳайрат бешигини осиб кўнгилган Андикон бор! Олимлари оқил, шоирлари оташкалб, ҳифзилари шакарзабон бу гул диг’ра илонлар кандай сисгин!

«Кўнгилнинг ҳам уяси бузиласин», дейди доно ҳалкимиз. Илоннинг кўлмиши эса күшининг уясини бузиш. Бу илонлар Андикондаги ўнлаб хона-донларни қашватди. Узининг совук шараси билан минглаб инсонларнинг ўз жигарбандидан айриланган одамнинг кўнгила гул ярасмайди, кўнгилга нур симайди. Ҳолатот бузилган инсон ўзига келгунча чор-атроға жовдорид турди. Фоже бир даимида содин этишини мумкин.

Айридан воеалари сабаб ҳойларда ахоли билан бўлган учрашув-

Аммо бу халиқ 14 йилдирки, ўз хурранини ўзига асрар келмоди. Агар дунё ҳалклари олдида юзи ёргу бўлса баҳололги боси, ҳалол мешнати, пешона тери боси, интилиси, изланиши туфайли эришган марта-басидир. Узариндош-уругларига бир пёйла чойни, бир лўмка таомини бениннат кўймаган чёт элликлар бизга битта инсан ҳам қарзга беради. Демокранимиз, ўзебен ҳалкимиз саҳифи, барги кен бўлиш ҳаммага ҳам насиб қилавермайди.

Андикон воеалари сабаб ҳойларда ахоли билан бўлган учрашув-

ларда Паркент тумани, Коракалпок кишилгидаги истикомат килючи кекса мумалим, уруш ва меҳнат фахрийси Зухриддин оти єкобу кўйиб-ёниб айтган бир гапни эсласам ҳамон этишиб кўйман:

—Хой болаларим, уруш кўрган, қон кечган, зорлик кўрган бобон-сифатидаги айтаман. Бу кўнгилнинг шукрни киши керак. Зарур бўйса биздек кескалар ҳам шуд озод Ватан, шу замахтак ҳаљ унж ғидо килишга тайёрмас. Зид кўркўлардан, бефарқ, лойдадардан ҳазар килгувчи ҳалкимиз. Президентимиз Ислом Каримов «Кани кулочим етса барчанини баргимга боссам», деганларда кўзларимга ўзбек ҳалкимизнинг та-блатидан келиб қишиб гапидаридар.

Кексаларни файзеб ўйлан, жур-атда бир қадам олдинга ўтган, наини ҳуш дуоларида, фидойликда, Ватана садоқатда бир қадам олдда юрагидан ҳалкимни етигни булмайди. Чунки кай-сикни хонадонда, қўнчада, маҳаллада, кишлоқларда шундай нуронийлар бор экан, шундай мурдаб юрмайди. Мана бир мисол, Бўйтонлик туманинг Бурчимуло кишилгидан Миродон Рахимов, Жаҳонход кишилгидан Абдура-им Абдуманнинг, Боястон кишилгидан Карим Мусаббон, каби саконни коралаб бораёттан отаҳонлар «Прези-дентимизни ишонтириб айтамизи, бефарқ бор эканмиз, кишилгидан бирорта жонитони чиқмайди», деган-лар элор-тичилиги учун огохликни айтгандаридек «Ҳар кимки ёмон бўлса жадо топусидир».

Бу каби мисолларни кўллаб келтириш мумкин. Аммо алам киладиган жиҳози шундаки, Тошкентлик пенсионер Аниф Зилозинов «Ўйдирмалар тарқатишидан максад нима?» макола-сида кўйилган кескин саволларда байн этилгандек, етти ўшдан етимиш ёшга-ча, нафакат ўзига, балки дунёга тинч-

тилааб турган ўзбек ҳалкиминг бошига фожиа солиши кимга керак бўлиб кодди? Динни никоб килиб, ҳалифа-лик давлати куриш истагидаги юрган ватан-ғурушларнинг сокта орзу-хавасла-ри ҳалкимизга айн. Шу боян ҳам Андиконда уларни ҳаљ кўллаб-куват-ламади. Лекин бир узин дуст курсатиб, юртсан чиқсан ёлларимизнинг тегири-моянига сув кўйиб тутганларни аспи-ниятлари нима ўзи? Биз уларнинг ризқ-насибасига шерик бўлалётганимиз йўк ва шу боис турмуш тарзимизга суқилишларини тинч ҳәётимизга ара-лашишларини ҳам истамаймиз. «Дено-маслаҳатларни» ўзларига сийлов.

Ўзбеклар борига шукур, йўғига сабр килидиган, бир бурда нонни ҳалоп то-пий бўйдиган замахтак ҳаљ, Андиконда содир этилган ёвузликлар туғифи-тероририлар нафакат ўзларини, ўнлаб ҳуқуқида килемни органлари ходимларини, ҳарбийларни, тинч ахоли кишилгидарни кўрбон кўндилашади. Талай-гина ярадорлар бор. Етказилган зарарнинг умумий кимият учи милиорд сўмдан ошиди. Бинолар тикланар, ма-шиналар топилар. Ҳудоимининг кут-барақаси ёғилган юртим, ҳарҳатлар копланар. Аммо бегунҳо курбон бўлганларнинг, ярадор бўйлаб азим чекаётганларнинг ортида қанчадан-канча жи-ғаргузларни бор. Уларнинг юркарики бутун тундек тўкилиб турибди. Улимнинг кўлнаси, ғаминнинг кўлнаси кўнгил тубига ўқсан тош кабидир.

Бизнинг ўзилимиз бор. Биз бирорвоннинг наровнинг осилаётганимиз бўй. Кўлинимиз қадогидан, кимдандир бир лўмка камроқ осаётганимиздан орланмаймиз. Чунки бугун кечагидан яхши ўзаштанимиз барчага айн. Эртандан кундан умидимиз эса ниҳоят улуг. Инсон нафакат меҳнат килиши, ширин ҳаљ сурини, орзу килиши учун ҳам хотиржон булиши, аввал тинчи бузилимаслиги керак. Юртошимиз айтгандаридек, бизнин ўз ўйларимиздан хеч ким, хеч нарса кайтара олмайди. Бу умримиз йўли, хурримизни йўли узун ўйлардид. Уни ҳуш ниятларимизни нурни билан ёритиб туримиз. Бизга ҳавас қилгандарга кўнгилмаслиги очик, багримаслиги очик. Йўлнимизга тўганок булганларга эса у четки душманим, ички душманим, энди шафат жой. Бобур ҳазарларни айтгандаридек «Ҳар кимки ёмон бўлса жадо топусидир».

Бу каби мисолларни кўллаб келтириш мумкин. Аммо алам киладиган жиҳози шундаки, Тошкентлик пенсионер Аниф Зилозинов «Ўйдирмалар тарқатишидан максад нима?» макола-сида кўйилган кескин саволларда байн этилгандек, етти ўшдан етимиш ёшга-ча, нафакат ўзига, балки дунёга тинч-

Дерлар, бўйсиз умринг зиёда, Кимга ёқмас күн орзу, инят. Томошага ўч бўнада, Томошабни бўймок жинон.

Махмуд ТОИРОВ

Берган, берганини бир кун сўрайди,

Мин ҳил илдао, таънага ўрайди.

Дерлар, миннатли нон ҳеч поримайди,

Ўзинг бўл, яқид бўл, бутун бўл, ҳалқим!

Тир тортур,

Бир-бирига панд бериб, тирқираб

тўзигб े тур.

Ўзинг бўл, яқид бўл, бутун бўл ҳалқим!

Гурури букик злат мустаҳки — топтай завол,

Шаъннин сезмайин — хор,

Жонин сезмай — қадди дол,

Қўклам-мангу умидин, ҳаҳратон

қилғай увол,

Ўзинг бўл, яқид бўл, бутун бўл ҳалқим!

Келиб кетавар ўйловча бисёр,

У йўлдан, бу йўлдан туралган кўн бор,

Сен ўзининг сунн, қолгани бекор —

қилғай увол,

Ўзинг бўл, яқид бўл, бутун бўл ҳалқим!

Келиб кетавар ўйловча бисёр,

У йўлдан, бу йўлдан туралган кўн бор,

Сен ўзининг сунн, қолгани бекор —

қилғай увол,

Ўзинг бўл! Яқид бўл! Бутун бўл ҳалқим!

Берган, берганини бир кун сўрайди,

Мин ҳил илдао, таънага ўрайди.

Дерлар, миннатли нон ҳеч поримайди,

Ўзинг бўл, яқид бўл, бутун бўл ҳалқим!

Келиб кетавар ўйловча бисёр,

У йўлдан, бу йўлдан туралган кўн бор,

Сен ўзининг сунн, қолгани бекор —

қилғай увол,

Ўзинг бўл, яқид бўл, бутун бўл ҳалқим!

Келиб кетавар ўйловча бисёр,

У йўлдан, бу йўлдан туралган кўн бор,

Сен ўзининг сунн, қолгани бекор —

қилғай увол,

Ўзинг бўл! Яқид бўл! Бутун бўл ҳалқим!

Берган, берганини бир кун сўрайди,

Мин ҳил илдао, таънага ўрайди.

Дерлар, миннатли нон ҳеч поримайди,

Ўзинг бўл, яқид бўл, бутун бўл ҳалқим!

Келиб кетавар ўйловча бисёр,

У йўлдан, бу йўлдан туралган кўн бор,

Сен ўзининг сунн, қолгани бекор —

қилғай увол,

Ўзинг бўл! Яқид бўл! Бутун бўл ҳалқим!

Берган, берганини бир кун сўрайди,

Мин ҳил илдао, таънага ўрайди.

Дерлар, миннатли нон ҳеч поримайди,

Ўзинг бўл, яқид бўл, бутун бўл ҳалқим!

Келиб кетавар ўйловча бисёр,

У йўлдан, бу йўлдан туралган кўн бор,

Сен ўзининг сунн, қолгани бекор —

қилғай увол,

Ўзинг бўл! Яқид бўл! Бутун бўл ҳалқим!

Берган, берганини бир кун сўрайди,

Мин ҳил илдао, таънага ўрайди.

Дерлар, миннатли нон ҳеч поримайди,

Ўзинг бўл, яқид бўл, бутун бўл ҳалқим!

Келиб кетавар ўйловча бисёр,

У йўлдан, бу йўлдан туралган кўн бор,

Сен ўзининг сунн, қолгани бекор —

қилғай увол,

Ўзинг бўл! Яқид бўл! Бутун бўл ҳалқим!

Берган, берганини бир кун сўрайди,

Мин ҳил илдао, таънага ўрайди.

Дерлар, миннатли нон ҳеч поримайди,

Ўзинг бўл, яқид бўл, бутун бўл ҳалқим!

Келиб кетавар ўйловча бисёр,

АҚШ элчиси жаноб Пурнеллинг «Народное слово» газетаси таҳририятига йўллаған ҳамда 18 июнда чоп этилган Андикон воқеалари хакидаги хатини ўқир экансиз, унинг иккни ёқламалиги, носа-мимийлигини сезасиз ва бунинг натижасида унга нисбатан ишончсизлик туғусини хис этасиз.

Бир томондан, жаноб Пурнелл ёзганидек, АҚШ давлати «қамоқхона, милиция участкаси ва ҳарбий гарнizoniga килинган ҳуҳумни, сўнгра маҳаллий ҳокимият биносининг эгалланниши» (сўйлар хат матидан олинган) фактини оншора коралайди.

Ана шу мислий кўрмилмаган сурбетларча ва шафқатчилачар куроли босқинчилик хатти-харакатларни улар давомида постда турган солдат ва офицерларнинг отиб ташланниши, одамларнинг гравога олиниши, уларнинг таҳқирланиши ва ўйдирлишини, катта миқдорда автомата ва бошқа курол-ягоарларнинг кўлга кирилишини АҚШ элчиси эхтиёткорлик билан маҳвуз сўзларни кўллаганинга холда «Андижонда гурух томонидан зўравонликинг содир этилиши» дег атайди. Вахо-ланки, буларни очиқ-ойдин босқинчилик ва терророрлик хатти-харакатларни дег атди.

Зеро, бундай вахшиликлар, шафқат-сизлик ва хуррезликларни Андикон кўча-ларига чиқсан, Америка оммавий ахборот воситалари бутун дунёга жар согланидек, тинч, жеч қачон кўлига курол ушламаган аёллар, болалар ва қариялар содир эта олмайди-ку.

Агар ҳарбий обьектлар ва камоқхонага

«ЯНА БИР БОР ДЎСТ КУЛФАТДА БИЛИНИШИ ТЎГРИСИДА...»

бундай куролли ҳужум АҚШ шаҳарларидан бирори содир этилганида ва бунда 600 дан зиёд жинотчилар, шу жумладан оғир жинот содир этгандар жазони ўташ жойдан озод этилиб, уларнинг кўлпарига автоматлар ва гранатлар тутказилганида бундай ҳарҳатлар Американинг ўзида қандай баҳоланганд булишини билишини истареди.

Газеталар ва телевидениедаги чиқишлар «мислив террористик тажовуз», «конституцийи тузумга тадхид», «халқаро терроричарнинг сўйларга сурбетларча ҳужуми», «Бин Лоден топлигин в йўқ килинин» ва бўшса сарлавҳаларга кўмилиб кетмасми?

Бундай кўламдаги ҳавфни бартарафа этиши учун қандай миқдорда маҳсус ҳарбий бўлинишлар ва милий гвардия кўшилари, ҳарбий куролли кучларнинг бронетехники, вертолётлари ва самолётлари ишга солинишни тасаввур этиш кўйин эмас. Энди мустақил текширув дег атамиш тадбирга ҳамда Америка дипломатари нима сабабдан бугунги кунда Россия, Хитой, Ҳиндистон, Покистон, Эрон, Коғистон, Киргизистон ва Тоҳикистон вакиллари иштирок эттаётган текширув мониторинг турнида катнаша олмасликлари масаласига келсан.

Биринчидан, АҚШ ўёки бу мамлакатга

дипломатлар сифатида тасодифий ва махсус тайёрларликдан давлат эмас. Бугун эличонада Андикондаги воқеалар ҳусусида ўйдирмадан тўллаш бўйича тезкор ишлар пухта йўлга кўйилганинг ўзи шундан далолат беради.

Иккичидан, гап бу ўринда бутун дунёда қабул килинганидек, воқеа содир бўлган мамлакатнинг соҳадони малакали вакиллари, прокурорлик, текширув ва суд-экс-перт тузимларни олиб бораётган текширув ишларнинг факат мониторингни ёки холос назорати ҳусусида бормокди.

АҚШ ёки Европанинг прокуратура ходимлари, бизнинг минтакамизда содир бўлаётган ишлар ҳолати ва назорати ҳакида ўзи қандай тасаввурга эга бўлмаганинг холда ўзбекистон Республикаси Конституция ва Конуни олдида жавобгар бўлган мамлакатимиз малакали терговчилари ва экспертлари ўргига бу фожиали воқеаларни қандай қилиб текшируvшини биз ўзимизча тасаввур этишимиз ўзи кўйин.

Мустақил экспертлар дег атамиш кишилар биринчи наставатда Андикондан содир этилган конли фожианини ташкилотчilari va сценарий муаллифлари, уларни йўналтириб ва молиялаб турган кучлар билан жиддий қизиқишига гумонимиз катта.

Мустақил текшируv ҳусусида сўз кетар экан, жаноб Айнинг чиқишини сўзларни ташкилотчilari va сценарий муаллифлари, уларни йўналтириб ва молиялаб турган кучлар билан жиддий қизиқишига гумонимиз катта.

Р.ФАРМОНОВ

Мустақил текшируv ҳусусида сўз кетар экан, жаноб Айнинг чиқишини сўзларни ташкилотчilari va сценарий муаллифлари, уларни йўналтириб ва молиялаб турган кучлар билан жиддий қизиқишига гумонимиз катта.

Шафат сиз ўзимиздан олиб бораётган кишиларни ташкилотчilari va сценарий муаллифлари, уларни йўналтириб ва молиялаб турган кучлар билан жиддий қизиқишига гумонимиз катта.

Жиддий мулоҳазаларни келтириб чи-карадиган бундай мисолларни юзлаб келтириш мумкин.

Абдурашид АБДУГАФУРОВ

«Навоий сатира»(1966), «Навоий ижо-дода сатира»(1972), «Муқими сатири»(1976), «Эрк ва эзгулик кўйичилари» (1979), «Машраб шеврияти» (1979), «Муҳаммад Ризо Оғаҳий» (1999) сингари монографиялари ва 300дан ортик илмий, илмий-оммабоб макалалари олим илмий изланишлари доираси накадар кенглигидан далолатидир. Кўлъёма манбаларни синчилаб ўрганинг татиасида Машраб ва Нодирнинг ташланган асрлари, Бобур «Девон», Оғаҳийнинг «Иш ахлиниң тумори» номидаги ташланган шеврияти, Султон Масуд Мирзо Шоҳий «Девон» каби нашрлар ўзбек адабиёти матнини олди. Абдурашид Хўжаевич Абдугафуров 75 ўшида орамиздан олиб бораётган кучида катта ахамиятта эга бўлди.

Абдугафуров 1931 йил 1 майда Тошкент шаҳрида туғилди.

1953 йилда Урга давлат уни-

верситети (хозирги ўзбекистон

Милий университетининг фило-

логия факультети) битириб, 1954

— 1957 йиллари ўзРФА Тил ва

адабиёт институти аспирантура-ди-та

та олди. 1958 йилдан ум-

ридинга охирига — салкам 50 йил

мобайнида Алишер Навоий номи-

даги Тил ва адабиёт институти

кетидаги ўзбекистон

макалалари сабабида олди.

Абдугафуров ўз фолиатига

хам, ўзгалир фолиатига хам ни-

хоятда талабчан, қатъяти, бир сўзли олим эди. У илмий ходим

сифатида хам, бўлум мудири

имаслиги бўлган кўпчиликнинг

иззати, сингари йирик на-

мояндадари хайтида таҳқиқи-

ни таҳқиқи.

Захматкаш олим, меҳрибон ва

талабчан устоз, ҳалол ва қатъяти-

ли инсон А.Абдугафуровнинг

порлок хотириша халқимиз кал-

бидида олганда сақланади.

Абдурашид АБДУГАФУРОВ

«Навоий сатира»(1966), «Навоий ижо-дода сатира»(1972), «Муқими сатири»(1976), «Эрк ва эзгулик кўйичилари» (1979), «Машраб шеврияти» (1979), «Муҳаммад Ризо Оғаҳий» (1999) сингари монографиялари ва 300дан ортик илмий, илмий-оммабоб макалалари олим илмий изланишлари доираси накадар кенглигидан далолатидир. Кўлъёма манбаларни синчилаб ўрганинг татиасида Машраб ва Нодирнинг ташланган асрлари, Бобур «Девон», Оғаҳийнинг «Иш ахлиниң тумори» номидаги ташланган шеврияти, Султон Масуд Мирзо Шоҳий «Девон» каби нашрлар ўзбек адабиёти матнини олди. Абдурашид Хўжаевич Абдугафуров 75 ўшида орамиздан олиб бораётган кучида катта ахамиятта эга бўлди.

Абдугафуров 1931 йил 1 майда Тошкент шаҳрида туғилди.

1953 йилда Урга давлат уни-

верситети (хозирги ўзбекистон

Милий университетининг фило-

логия факультети) битириб, 1954

— 1957 йиллари ўзРФА Тил ва

адабиёт институти аспирантура-ди-та

та олди. 1958 йилдан ум-

ридинга охирига — салкам 50 йил

мобайнида Алишер Навоий номи-

даги Тил ва адабиёт институти

кетидаги ўзбекистон

макалалари сабабида олди.

Абдугафуров ўз фолиатига

хам, ўзгалир фолиатига хам ни-

хоятда талабчан, қатъяти, бир сўзли

имаслиги бўлган кўпчиликнинг

иззати, сингари йирик на-

мояндадари хайтида таҳқиқи-

ни таҳқиқи.

Захматкаш олим, меҳрибон ва

талабчан устоз, ҳалол ва қатъяти-

ли инсон А.Абдугафуровнинг

порлок хотириша халқимиз кал-

бидида олганда сақланади.

Ўзбекистон Республика Фанлар академияси

Алишер Навоий номидаги Тил ва адабиёт институти

Ўзбекистон ўзбекистон

макалалари сабабида олди.

Абдурашид Хўжаевич Абдугафуров

1931 йил 1 майда Тошкент шаҳрида туғилди.

1953 йилда Урга давлат уни-

верситети (хозирги ўзбекистон

Милий университетининг фило-

логия факультети) битириб, 1954

— 1957 йиллари ўзРФА Тил ва

адабиёт институти аспирантура-ди-та

та олди. 1958 йилдан ум-

ридинга охирига — салкам 50 йил

мобайнида Алишер Навоий номи-

даги Тил ва адабиёт институти

кетидаги ўзбекистон

макалалари сабабида олди.

Абдурашид Хўжаевич Абдугафуров

1931 йил 1 майда Тошкент шаҳрида туғилди.

1953 йилда Урга давлат уни-

верситети (хозирги ўзбекистон

Милий университетининг фило-

логия факультети) битириб, 1954

— 1957 йиллари ўзРФА Тил ва

адабиёт институти аспирантура-ди-та

та олди. 1958

ЎЗБЕК БОЛАЛАР АДАБИЁТИ:

ТАҲЛИЛ ВА ТАЛҚИНЛАР

Нигоҳи китобга қадалган бола ҳар қандай одам қалбидан нури умид, ҳуш қайфият үйғотади. Китобхоник доимий машгулугта айланган болалар турли ходи ножоиз ишлардан юз чакирим узоқда юрадилар, охола, мумомала-муносабатда тенгдошларига ишрат бўладилар.

Айни ҳакиқат бадиий адабиёт, ҳусусан, болалар ёзувчи ва шоирлари зиминыига гофт масъулъияти, айни пайтда, шафоғли вазифани юклатади. Ўзининг барҳадёт аънвондларига, атоқи намояндларига, кенг ўкувичлар аудиторигина эга ҳозирги ўзбек болалар адабиёттида кечакетган жараёнлар мазкур вазифанинг яхши удаланаётганидан далолат берил турибди.

ТААССУРОТЛАРИМ БИР ОЛАМ

Самарқандлик болалар шоирлари Нурулло Остоновга мактуб

Салом Нурулло! Омонисиз? Газета ишлари билан хормайтломай юрибисизми? Михайл Светловнинг таъбири билан айтганда, «Ижод ахренинг матбуотда ишлари жуда серташвиш меҳнатидир». Минг катла шукрим, янги китобингиз якинда кўлумга тушиб қолди. Муборак бўлсин, чин дилдан кутляйман.

Бундан йигирма йилча аввал дастлабки машқларингиз жамланган кўлумзанги ўқиб, унга жамоатчилик асосида муҳарририк қилиша рози ҳам бўлгандим. Кейинроқ билас, айрим сабабларга кўра чикмаган экан. Журнал ва газеталарда ижодигизни кузатиб бора-ман. Менинг учун дастлабки китобингиз бўлмиш «Осмон тўла фариштлар»ни («Зарафшон» нашриёти, 2005) бир зарб билан ўқиб чиқиб, Сизга ушбу дуои саломни йўллаяпман.

Нурулло, осмондаги фариштадаги бокира кичконтойларга атаглан қалб гавхаринизни бир тўпламга жамлаб, савоб иш килибисиз, умри узоқ бўлсин.

Сокин саҳар паллада,
Тонг үйноран далада
Кўёш очиб кағтини
Бизга сочар тафтини.

Кўёшнинг тафтидан куч-куват
олиб гуллалган табиатнинг совага-
саломи дилингни яшнатиб юбо-
ради:

Чақмоқнинг наизасини,
Адиринг майсанини
Исламоқнинг исини,
Кизғалдоқлар кизини,
Бизга соғора қил баҳор!

Ёки наврӯзи оламга туташиб,
умуҳи бўлиб кетган Дехонбо-
бонинг серфайз даласи бола-
ларга хос кўнвон оҳангларда ўз
ифодасини топган:

Ой чўмилар чайлада...
Ўтар сирли шарпалар,
Тортгилади қўралар
Мўралаймиз унисиз жим
Шитир-шитир келар ким?..

Тўпламдан ўрин олган ҳар бир шеърин ўқиган китобон ёшлигини хотирлайди. Айниқса, болалиги кишлоп билан боғлиқ ўғсанлар эса «Довчунча»да тасвирланган холатини ним табассум билан эслайди:

Ўрик тўкли гулини,
Тутди довучча
Үроқ эрга шохини
Ингид ҳовчуча.
Довчунчани таъмидан,
Афти буриши.
Хом мевави узма деб
Боғон уриши.

Кадрли Нурулло! Машхур полия шоир Юлиян Тувимнинг болаларга атаб ёзган шеърий мактубини Сиз ўзбек тилига жуда чиройли ўғирган эдингиз. Ана шу хат асносидан келиб чиқиб, кўнглимдада тўпланиб колган баъзи бир

Турсунбой АДАШБОЕВ

Болалар адабиёти

*Bor ekan-da,
yo'q ekan...*

KIT BILAN
FILNI
YENGGAN
QUYON
Afrika ertagi

Nashr tabog' 1,16.
Adadi 5000 nusxa.

Cho'iron nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2004.

хушчачак кайфият үйғотади, атроға тийракроқ бокишига, ўзидан-да кичиклар борлигини, уларни асрраб-авайлаш зарурилигини ўргатади.

Анвар Обиджоннинг «Олтин юракли Автобола», «Аламазон ва унинг піёдларни» ва ниҳоят «Мешполвоннинг жанглари» асарлари 80-йилларнинг бошларида ёкинади. Хусусан, Муқаннани Торобий билан алмаштирган Камолни «каллаварам», дейди. Бундай ҳақоратга ўзини нолойик деб билган Камол эса уни энг нозик жойдан чимчилайди: «Оғизнинг юниб ўтири, сарқит!»

Муаллиф бу воҳеани бекорга эсламайди. У боланинг нозик қалби бундай

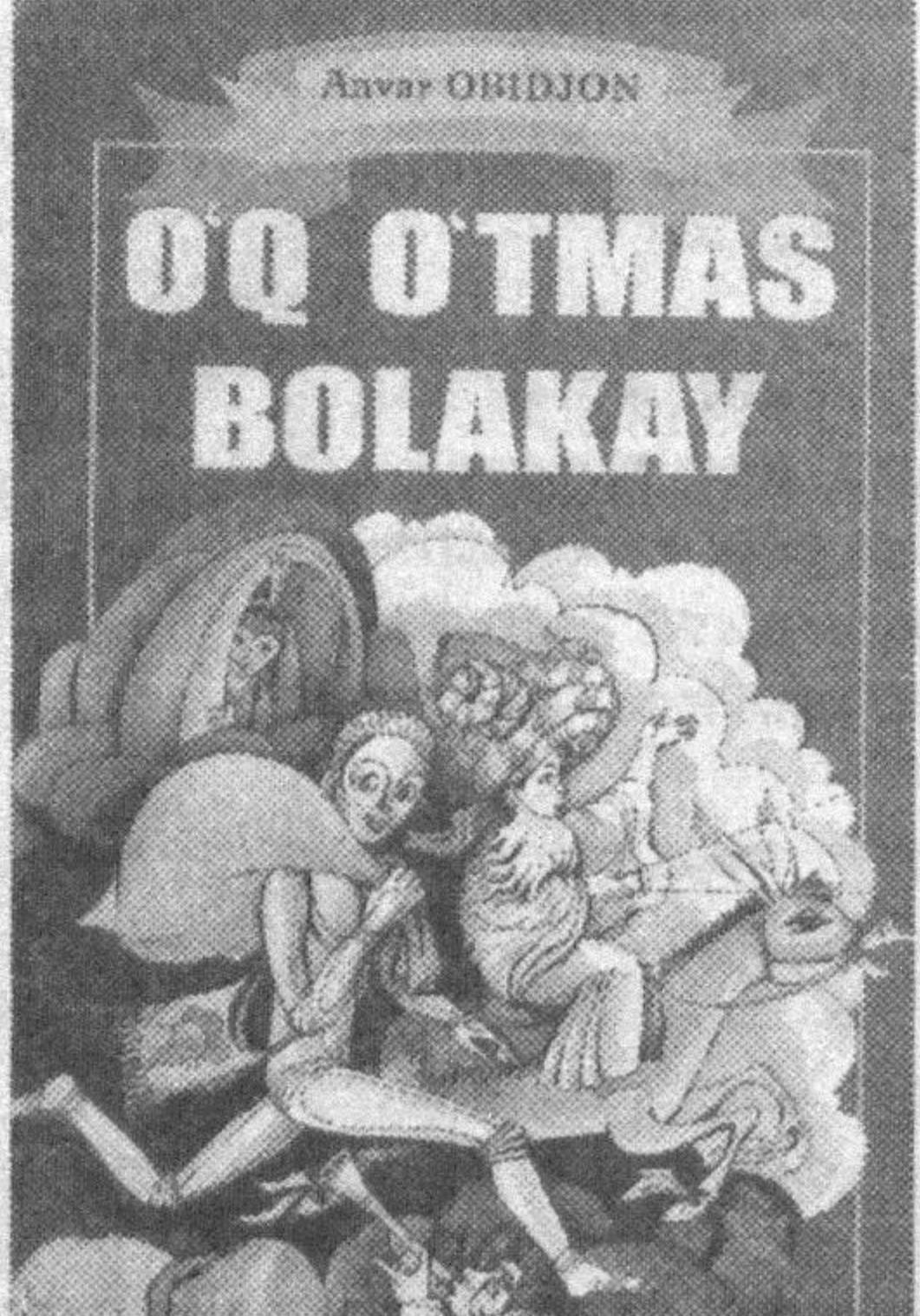
сида юзага келган дўстликнинг буюк кудратини бадиий кўрсата олган.

Холдор таддирнинг шафатиси ўйни бекорларни бекорларни ўйлашни ният килган. Шунинг учун унинг қалбидаги сифатларни хали

ЯХДИ ЕТАР МУРОДГА...

Анвар Обиджоннинг «Ўк ўтмас болака»

китоби ҳақида сўйим мурожаатлар

ёзилган. «Олтин юракли Автобола» киссасида муаллиф адабиёт мавзу – яхшилини ва ёмонлик уртасидаги курарашни янги чайсина тасвирлайди. Эмонникини

ҳақорат, камситиши ва дашномлардан алмашнидаги таъсисатида бўлиб ўстини тасдиқлайди. Муаллиф асар тагматинида болани шахс сифатида синдирадиган бундай шўро даврига хос шафатисизлар ҳақида ўйлаб куришади.

Маълумки, шўро даврида иқтисодидаги

кўйинчиликлар ҳақида гапириш «одобдан хисобланмаган, моддий фаровонлика интилиши эса инсонни мешчанга айланётганини ва мавнавий жиҳаддан тубанликка қараб кетаётганини кўрсатувчи бельги саналган. Бунинг натижасида ёш авлодга иқтисодидаги тарбия бериш дебомири бўлди. Янни улар қалбидаги мустахкам жой олган.

Шунчаки кўрсатмайди, балки уни кептириб чикарган сабабларни қидиради, уларга чукурорқ назар ташлашга иштилади.

Муаллифнинг маҳорати шундаки, у

ўтмишида бўлиб ўтган кичик-кичик вое

ларни эслаш орқали ўқувчидаги мактаб

зиммими ҳақида бир қадар кенгрок тасаввур пайдо қилиди.

Мактабда ҳар икки бола бирдай айлочи

бўлиб ўтишган. Аммо уларнинг ижти

мойи келиб қичишилари ҳар хил. Камол – оддий фуқаронинг ўғли, Бекхўжа – пахта

чи бойнинг (боя Бекхўжа) бўйнида

чекирилган юнглини ташлашга иштилади.

Маълумки, шўро даврида иқтисодидаги

мансабатнида оғизни кутилди. Мех

мандиши ҳақида оғизни кутилди. Бунинг

нотижасида ёш авлодга иқтисодидаги

мансабатнида оғизни кутилди.

Анвар Обиджон ўзбек болалар адабиёт

тида биринчилардан бўлиб ўз асарида ёш

авлодни иқтисодидаги жиҳаддан тарби

га ташлашга иштилади. Унинг

нотижасида ёш авлодга иқтисодидаги

мансабатнида оғизни кутилди.

Муаллиф киссада пулнинг инсон ҳаётидаги

шундаки қўрсатишларни сўзларни

тасвирлайди. Унинг

нотижасида ёш авлодга иқтисодидаги

мансабатнида оғизни кутилди.

Муаллиф ўз қархамонларидан, яъни

бозорларнида оғизни кутилди.

Муаллиф ўз

ШУМ БОЛНИНГ ЧОЙХОНАСИ

ДАЛАДАГИ ҲАНГОМА

«Бўстон» жамоа хўжалигига телевидениедан дехқонлар ҳакида кўрсатуви тайёрлаш учун көлишиб.

Хўжаликда ер билан тиллаша-диган кишилар кўп экан. Улар ора-сидан бир кам этиши ёшли Хўжа-вой мирабон танлашади. Ёшига нисбатан эпизод ва чакрон көрина-ғис одам андак асадаб экан, «Лўк, кинога туширайман, мен артист эмасман. Далада ишим кўп» деб турб олди.

Кўпчилик бўлиб аранг кўнди-риши.

Бошига «Голливуд» деб ёзил-ган оқ шапка кийиб олган режис-сер яйитига олифта характерлар билан кўйларни синкли, суратга олиши жараёнини батаси тушунтириди. Видеокамерани елка-

сига кўйиб олган оператор, микрофонини худди балиқчиларнинг қармоғиге тўзгачка турган овоз ёзувчи, сатҳига зарғоз ёшиширилган таҳтасини судраб юрган ёритувчи ва бошка ёрдамчилар ишга киришиб кетишиди.

Аксига олиб дехқон буванинг соколи ўсиб кетган экан, суратга олиши тўхтатиб, сартарор шакиртишига тўғри келиди. Сартарор бола таҳкибасизроқ экан, Хўжавой мирабонинг башарасини уч-тўрта ерини кесиб олди, кейин пахта «экиб» чиқди. Буни кўрган режиссер «Чўрт побери!» деб бақириб юборди. Телевизор-чилар ўзлари билан ҳар ёзимлого қарши гримни олиб келишган экан. Нинадицеккина сатанг киз бирпласда дехқон бобонинг юзи-ни «текисла» кўйди.

Сценарий бўйича Хўжавой ми-роб дала бўйлаб ўтиб келиши,

йўл-йўлак тўхтаб, теварак-атрофа чексиз фарҳа ва гурур билан қарб кўйиши; кейин бир кафт тупрок олиб завъ билан ҳуддаши ёни ниш ура бошлаган ёзаларга меҳр билан тикилиб қолиши керак экан...

Хўжавой мираб «бунақ қилиларни қишлоғимдан» деганига қармарай, сўёмка бошланди ва шу заҳоти тўхтади.

Дехқоннинг чанг-чунги этиги, бошидаги эскириб кетган дўлгиси, ёндиғари яктаги кўрсатув рас-сомига тўғри келмади.

Дехқон бува «йўк, мен далада шунака ишлайман, ростини ола-веринглар» деб турб олди. Ахий-ри бўлмади. Жамоа хўжалигини уч-тўрта ерини кесиб олди, кейин пахта «экиб» чиқди. Буни кўрган режиссер «Чўрт побери!» деб бақириб юборди. Телевизор-чилар ўзлари билан ҳар ёзимлого қарши гримни олиб келишган экан. Нинадицеккина сатанг киз бирпласда дехқон бобонинг юзи-ни «текисла» кўйди.

Тасвирга тушириш юркани си-қадиган иш экан. Хўжавой мираб беш-шўн марта кайта-қайтадан далининг у бошидан, бу бошига бораб келди. Уззуккует кетмон чонгандек кора терга ботиб кетди.

Ниҳоят, сўёмка тугади. Хўжавой мираб вактини олганларни учун тўнгиллаб жомакорларни кийиб олди. Костом-шым, туфлиюнглактаги эга-эгасига қайтарилди...

Эн кўзиги, бир ҳарфидан кейин юз берди.

Қишлоқдагилар «Хўжавой ми-робни телевизорда кўрамис» деб хурсанд бўлиб юргандилар. Бўлмади. Малум бўлишича, ўша куни кассетнинг тасмаси айлан-май қолган экан. Узр сўраб, «якин кунларда бориб қайтадан сўёмка килимас», дейишиди.

Буни ёзитиб, Хўжавой мираб далинга чекка-чеккасида беки-ниб юрган эмиш...

Эркин УСМОНОВ

га қараб. Унинг жа-воби кисса бўлди:

— Борига барака!

Азондан ишга тушиб кетган товуқлар эса бу мунозарадан четда қолдилар.

М.АХМЕДОВ

— Агар шу киз Дездемона бўлмаса, пул ҳам бўлмайди!

Ўша кечак Остонакул ухламади чиқди. Эрталаб аза Дездемонани борди. Авал паттачини топди. Паттачи эса Холсизовни. Паттачи «киз» деб таърифлаган Холсизова уча қари эмас, пенсияга чик-канига ҳали беш йил тўлмабди. «Ёшлик — бе-башлик» деганларидек тўғри экан, ўтиз беш йил аввали шу паттачи билан пича дон олишиб кўйган экан, ўшилдика берган кўнгил айримлас бало бўлур» деганларидек, ўша муҳабат кунларининг хурматидан паттачи акаси бир марҳамат кўрсатидиган бўлбиди!

Табийки, Холсизова режиссёрга ёқмади.

Тортаровга Дездемонанинг ёши, ташки кўри-

ни қандай бўлишини тушунироқсанни эди,

Остонакул ўша куниёк уни кўриб:

— Бўлмайди, оскар экан, — деди.

— Бўлмайди, — деди Ҳомий, — Отело уруща-

яраланиб, чўллоклаб қолган, дейисиз, шунга ҳам ақинчидан етмайдими?

— Кўзлари сал... гилаирок экан...

— Кўзига ўруща ўқ теккан...

Хуллас, олтмишдан ошган гўзл Дездемона-

котилинига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган котилини-

нига тўхтадан кўнгил айримласади.

Иш ўшу ерга келганда ўша ёлланган к